

TALLINNA PEDAGOOGIKAÜLIKOOL
Kasvatusteaduste teaduskond
Kutseõpetuse osakond

Eduard Brindfeldt

KP 3

essee **Täiskasvanuteõpetamisega/koolitusega**
kaasnevad/seonduvad probleemid kutseõppeasutuses

Tallinn 2006

Täiskasvanuteõpetamisega/koolitusega kaasnevad/seonduvad probleemid kutseõppeasutuses

Viimastel aastatel on haridus- ja tööturuvaldkonnas palju räägitud kutseõppe madalast tasemest ja erialade ületootmisest kõrgkoolides. Kas just need põhjustavad spetsialistide nappuse tööturul? Kindlasti on need üheks põhjuseks, kuid selleks, et kogu protsessist aru saada on vaja palju laiemat teemakäsitlust.

Nii nagu enamus valupunktidega peame alustama rohujuure tasandilt. Paljud eeldused, mis tagavad edu tööturul, kujunevad välja juba varajases lapseas. Vaatame lähemalt teemasid, mis võivad sellise situatsiooni tekitada kuhu me oleme jõudnud. Kas selleks on kujunenud nõukogude aegsed arusaamad meie ühiskonnas või on see lääne maailma pealetung.

Haridus on kõige võti.

Mida rohkem õpid seda parema töökoha saad, ilma kõrghariduseta pole sul tulevikus midagi teha. Nüüdisaegne tööturg vajab kõrge kvalifikatsiooniga töötajaid, seega on kindlasti üks eelis hea haridus. Ka statistilised andmed kinnitavad, et haridus tagab edu tööturul. Aga milline haridus. Kas peab see kindlasti olema akadeemiline kõrgharidus või piisab ka korralikust kutseharidusest. Selge see, ilma hariduseta inimesed jäävad suurema tõenäosusega elu rataste vahele. Tänapäeva Eestis hakkab arenema tendents kus kõrgharidusega noored on sunnitud töötama madalamat kvalifikatsiooni nõudvatel ametikohtadel. Või isegi ümber õppima. Oma kooli, Tallinna Tööstushariduskeskuse, näite põhjal õpivad meil mitmed noored, kes on lõpetanud kõrgkooli ja tulnud omandama eriala, millega saab elatist teenida.

Suurim mure kogu meie hariduses on noored, kes jätavad pooleli põhi-, gümnaasiumi- või kutsehariduse omandamise. Nende edasine aitamine on keeruline, sageli lausa võimatu. Tihti satuvad nad elu pahupoolele.

Probleemiks on kujunemas kogu meie hariduse allakäik.

Eesti koolisüsteem tervikuna ei ole suures osas suunatud ande leidmisele ning selle arendamisele. Toimib võidujooks suurema hulga õpilaste värbamiseks. Käib võitlus gümnaasiumite ja kutseõppeasutuste ning kutseõppeasutuste ja kõrgkoolide vahel, kus üks pool ei taha mõista, et iga noor, ka kutsekooli lõpetanu, võib olla võimeline andma maksimaalset panust meie ühiskonna ja majanduse arendamiseks.

Eesti haridussüsteemi iseloomustab rahvastiku üldine orientatsioon akadeemilise kõrghariduse omandamiseks. See on seletatav ajalooliselt väljakujunenud traditsiooniga, kus gümnaasiumiharidus oli kõrgelt väärtustatud ning ülikool pakkus maksimaalset haridust. **See on viinud selleni, et meie haridus on ülikoolikeskne.**

Kuid maailm on muutunud ja akadeemilise hariduse (gümnaasium + ülikool) kõrvale on tekkinud rakenduslik suund (kutseõppeasutused + rakenduskõrgkoolid).

Nii on elanikkonna orienteerumine põhiliselt kõrghariduse omandamisele. Ülikoolides. See on meelepärane nii ülikoolidele kui ka gümnaasiumidele. Suurema vastuvõtuga tagatakse tänu pearaha süsteemile suurem finantseerimise maht. Kuna akadeemiline koolitus on elanikkonnas soositud, võtab ülikool vastu riiklikule koolitustellimusele lisaks veel teist samapalju üliõpilasi tasulisse õppesse. On ilmne, et sellega on avatud pääs ülikooli ka suhteliselt tagasihoidlike teadmistega noortele. Siit küsimus, **kas ülikool suudab tagada kvaliteetse haridust kõigile õppima asunutele.** Seega üliõpilaste vastuvõtt ülikooli, põhimõttel nii palju kui mahub, muutub ülikool noorte läbilaskepumbaks rahaliste vahendite teenimise eesmärgil. Ma arvan, et tegemist ressursi raiskamisega. Lõpptulemuseks on pettunud üliõpilane ehk **rahulolematu isik**, kes tööturu tarvis vajaliku kutse omandamiseks nõutavast haridusest ilma jäetakse.

Gümnaasiumeid hinnatakse ja järjestatakse ülikoolidesse sissesaanute hulga järgi. Tasuline õpe ülikoolides suurendab kindlasti hästitoimivate gümnaasiumite hulka aga kas see on ka kvaliteedi näitaja?

Selline lähenemine elanikkonnas jõuliselt toimiva hinnangute süsteemi, mis suurendab gümnaasiumist tõrjutute alaväärsust. Neist jäetakse mulje kui veelgi andetumatest ja võimetumatest. Kellel on vaid üks võimalus kuidagi hakkama saada . kutseõppeasutuses.

Samas ei ole tööandja rahul kvaliteediga, sest tööturg vajab tublisid spetsialiste. Nii selekteerib tänane haridussüsteem meie inimressurssi, juurdlemata seejuures, et meil sünnib kaks korda vähem lapsi kui kolmteist aastat tagasi ja eluea tõustes tuleb nendel vähestel toita suurt hulka pensionäre, kellele lisanduvad veel põhikoolidest, gümnaasiumidest ja kõrgkoolidest väljalangenud ja tööturu vajadustele mittevastavad haritlased.

Peame juba täna mõtlema sellele, et meil ei ole võimalik inimressursiga hooletult ümber käia. Me ei tohiks lubada igal aastal 1200 kuni 1500 lapsel põhikoolist välja langeda, sulgedes neile kõik võimalused tööturule siirdumiseks. Peame leidma kõigi laste anded ja eeldused juba põhikoolis. Peame suunama õpilased rakenduslikule või akadeemilisele suunale. Kindlasti põhimõttel, et andekad on ka rakenduslikul suunal õppijad, kuid nende andekus väljendub rohkem käelises osavuses ja praktilises meeles.

Kokkuvõttes saab tõdeda, et haridussüsteemil on oluline roll inimressursi kujundamisel. Probleemiks aga jääb, kuidas avastada sünnipäraseid anded nii akadeemilisele kui ka rakenduslikule suunale kommertshuvisid välistavalt? Arenenud maailmas on see küsimuse lahendanud juba põhikooli astmel. **Põhikooli ülesandeks on avastada lapse anded ja suunata ühiskonna poolt võrdselt väärtustatud haridussüsteemi akadeemilisele või rakenduslikule suunale.**

Siin seisame põhiküsimuse ees, väärtushinnangute kujundamine kutseõppeasutuses õppimise kasuks. Lähemal vaatlusel selgub, et väärtushinnangute kujunemist takistavad keerulised võimalused edasiõppimiseks kõrgkoolides. Reeglina ei suuda kutseõppeasutuse lõpetanu konkureerida gümnaasiumi lõpetajaga kõrgharidusse sisenemisel, sest valikud on tehtud juba põhihariduse tasemel

Ja olemegi lõhkise küna ees, anname kolme aastaga eriala ja ka keskhariduse millega õpilasel midagi peale hakata ei ole, sest kõrgkooli sellega ei pääse. Siin on kindlasti mitu võimalust. Üheks on see, et mitte anda koos kutseharidusega keskharidust nii kui seda tehakse paljudes riikides. Teiseks võimalus, pikendada kutshariduse omandamist veel aasta võrra just õpilaste täiendkoolituseks kõrgkooli astumiseks. See võiks olla vabatahtlik vastavalt õpilase soovidele ning võimetele.

Ja kogu sellest probleemsituatsioonist näeme, et ei ole ainult kutsharidusega seonduvaid probleeme vaid on probleeme mis haaravad kogu meie haridusmaastiku. Ja eks neid on püütud ka kogu aeg muuta ning reformida, nii õietu kui valesti. Hariduse puhul korjame neid reformivilju alles paarikümne aasta pärast.

Nüüdisaegne tööturg eeldab inimese ettevalmistust tulevaseks tööks juba põhikoolist. See nõuab meilt kõigilt õpilastelt, õpetajatelt, lapsevanematelt arusaamist. Kas meil on vaja suurt hulka stressis kõrgharidusega töötuid või kutseharidusega spetsialiste, kes saavad oma elu ja tööga hästi hakkama. Ainult meie kõik koos haridusasutuste ja ettevõtete suudame saavutada ühist eesmärki, edukust tööturul.